

Vornankorven tuulivoima- hanke,

Pielavesi ja Kuopio

LIITE 4: ARKEOLOGINEN INVENTOINTIRAPORTTI
(MAANALA OY)

Pielavesi–Kuopio Vornankorpi

Tuulivoimahankkeen arkeologinen inventointi 2023

Arttu Tokoi
Taneli Leinonen
Antti Purmonen

Maanala Oy

Sisällys

Tutkimuksen perustiedot	3
1. Tausta ja tutkimustehtävä.....	6
2. Menetelmät.....	6
3. Alueen topografia.....	6
4. Historiallista taustaa.....	9
4.1. Historiallinen kartta-aineisto	9
4.2. Paikannimistö	9
4.3. Uiton jälkiä.....	9
5. Kohdekuvaukset	11
5.1. Aiemmin tunnetut arkeologiset kohteet.....	11
1. Pielavesi – Amerikankangas.....	11
2. Pielavesi – Vornan lähde.....	13
3. Kuopio – Huosiaispuro	14
5.2. Uudet arkeologiset kohteet.....	16
4. Pielavesi – Murtokoski	16
5. Pielavesi – Kortessuma	18
6. Pielavesi – Louhela	20
7. Pielavesi – Katajamäki.....	22
8. Pielavesi – Alamökki.....	24
9. Kuopio – Seiväsmäki 1.....	26
10. Kuopio – Seiväsmäki 2	28
11. Kuopio – Seiväsmäki 3	29
12. Kuopio – Seiväsmäki 4	31
6. Yhteenvedo tutkimuksen tuloksista	33
7. Lähteet	34

Tutkimuksen perustiedot

Kohde: Vornankorven tuulivoima-alue ja siihen liittyvä sähkölinja

Tutkimuksen tyyppi: arkeologinen inventointi

Tavoite: Tarkastaa alueelta tunnetut muinaisjäännökset sekä selvittää, onko siellä aiemmin tuntemattomia arkeologisia kohteita

Kenttätyöaika: 5.–7.6.2023

Tutkijat: FM Arttu Tokoi, HuK Taneli Leinonen & FM Antti Purmonen, Maanala Oy

Tilaaaja: FCG Finnish Consulting Group Oy

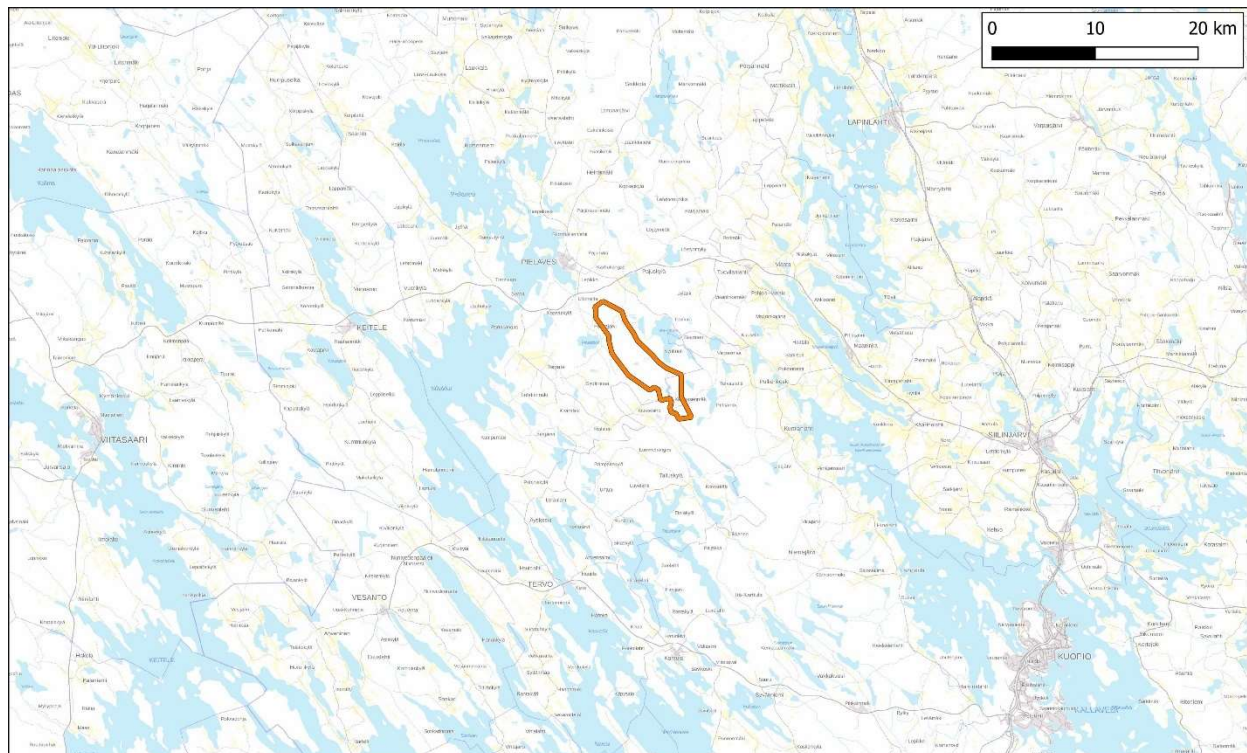
Aiemmat arkeologiset tutkimukset: Pohjakallio 1979; Pukkila 1992; Forsberg 2002; Jussila 2008; Tiainen, Sepänmaa, Jussila 2016

Alkuperäinen arkistoaineisto digitaalisine valokuvineen: Maanala Oy. Raporttikopiot pdf-muodossa: Museoviraston arkisto, alueellinen vastuumuseo ja työn tilaaja.

Raportissa käytetty koordinaatisto: ETRS-TM35FIN (N 2000)

Talletetut esinelöydöt: –

Tulos: Alueelta tunnettiin aiemmin kolme arkeologista kohdetta. Inventoinnissa löydettiin yhdeksän uutta kohdetta. Niistä neljä arvioitiin kiinteiksi muinaisjäännöksiksi, neljä muiksi kulttuuriperintökohteiksi ja yksi muuksi kohteeksi.

Kuva 1. Hankealueen sijainti oranssilla viivalla rajattuna. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

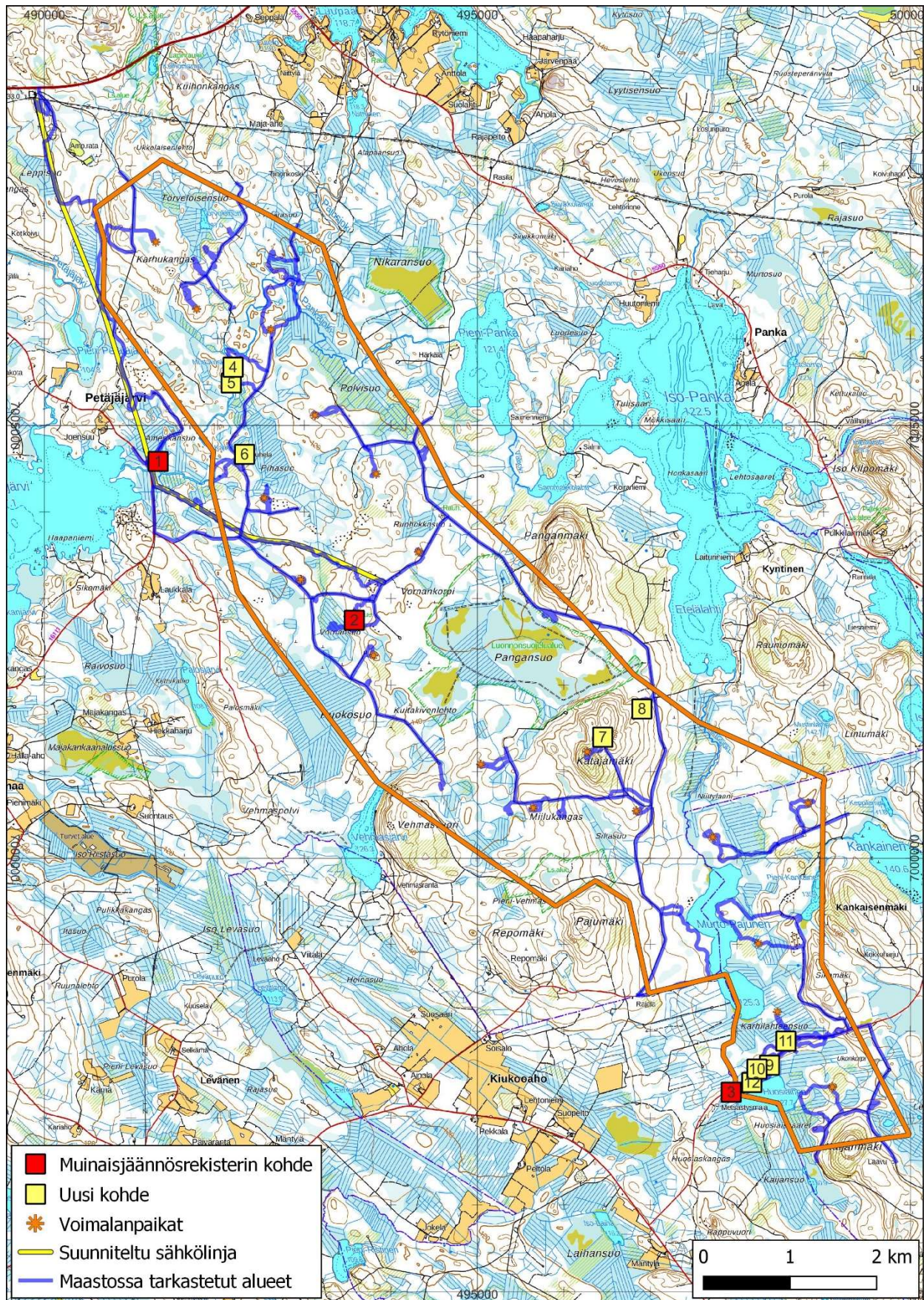
Kansikuva: Vornan lähde. Kuva: Arttu Tokoi.

Taulukko 1. Kohdeluettelo.

Nro	Nimi	Laji	Tyyppi	Rekisterissä	N	E
1	Amerikankan- gas	kiinteä muinaisjäännös	asuinpaikka	595010030	7004585	491313
2	Vornan lähde	muu kohde	tarinapaikka	1000045146	7002750	493578
3	Huosiaispuro	löytöpaikka	löytöpaikka	1000016749	6997298	497930
4	Murtokoski	muu kulttuuriperintökohde	uittokanava	uusi kohde	7005673	492178
5	Kortesuma	muu kulttuuriperintökohde	uittokanava	uusi kohde	7005491	492157
6	Louhela	muu kulttuuriperintökohde	talonpaikka	uusi kohde	7004667	492310
7	Katajamäki	muu kohde	talonpohjat	uusi kohde	7001400	496446
8	Alamökki	muu kulttuuriperintökohde	talonpohjat	uusi kohde	7001726	496899
9	Seiväsmäki 1	kiinteä muinaisjäännös	tervahaudat	uusi kohde	6997609	498373
10	Seiväsmäki 2	kiinteä muinaisjäännös	kuopat	uusi kohde	6997565	498227
11	Seiväsmäki 3	kiinteä muinaisjäännös	kuopat	uusi kohde	6997886	498562
12	Seiväsmäki 4	kiinteä muinaisjäännös	kuopat	uusi kohde	6997409	498167

Kuva 2. Kangasmaastoa alueella. Kuva: Arttu Tokoi.

Kuva 3. Kohteet ja maastossa tarkastetut alueet.

1. Tausta ja tutkimustehtävä

Pielaveden kirkonkylän kaakkoispuolelle Iso-Pangan ja Petäjäveden väliselle metsäalueelle suunnitellaan uutta tuulivoima-aluetta. Alueen eteläpää yltää Kuopion puolelle. Hankealueen pinta-ala on noin 31 km². Alueelta luoteeseen suunnitellun voimajohdon pituus on 7,5 km.

FCG Finnish Consulting Group Oy tilasi alueen arkeologisen inventoinnin Maanala Oy:ltä 22.5.2023. Maastotyöt tekivät FM Arttu Tokoi, FM Antti Purmonen ja HuK Taneli Leinonen 5.–7.6.2023.

2. Menetelmät

Valmistelemina töinä tutkittiin aluetta kuvaava historiallinen kartta-aineisto. Nimistöä tarkasteltiin Nimiarkiston ja Nimisampo-palvelun sekä vanhojen karttojen pohjalta. Maanmittauslaitoksen 0,5p laserkeilausaineistoon pohjautuvasta rinnevarjosteesta etsittiin anomaliaita sekä esihistorialliselle asutukselle soveltuvia maastonkohtia. Myös GTK:n maaperäkartat tarkastettiin alueelta. Lisäksi tutustuttiin alueen paikallishistorioihin (Räisänen & Kumpulainen 1981; Kumpulainen 1983).

Maastotöissä noudatettiin vakiintuneita arkeologisen inventoinnin menetelmiä. Maastoa tarkasteltiin pintapuolisesti, hakkuuaukoilla tehtiin pintapoimintaa äestysurista ja metsäalueilla sopiville paikoille tehtiin koekuoppia tai kairauksia. Havainnot dokumentoitiin valokuvin, sanallisesti ja satelliittipaikantimella.

Maastossa tarkastettiin suunnitellut voimalanpaikat sekä linjan kohta. Lisäksi tarkastettiin tunnetut muinaisjäännösrekisterin kohteet ja esitöissä muinaisjäännöksille sopiviksi katsottuja paikkoja.

Raportissa kohteet on järjestetty pohjoisesta etelään, kuitenkin niin, että aiemmin tunnetut kohteet käsitellään ensimmäisenä.

Sääolosuhteet olivat maastotöiden aikaan hyvät.

3. Alueen topografia

Hankealueen maasto on vaihtelevaa ja paikoin jyrkkäpiirteistä. Suurin osa korkeimmista ja kuivemmista alueista on melko vaikeakulkuisia moreenikumpareita. Korkeuserot ovat paikoin melko suuria. Alueen eteläosassa Seiväsmäen ympäristössä on hiekkaisempaa maata, joka soveltuisi hyvin esimerkiksi kivikautiselle asutukselle. Myös Miilukankaassa on paikoin hiekkamaata.

Suot ovat ojitettuja lukuun ottamatta luonnon-suojelualueella olevaa Pangansuota. Myös matalilla kivikkaisilla korpi- ja kangasmailla on ojituksia ja vanhaa oja-aurausta, mikä vaikeutti alueella liikkumista.

Alueen eteläosasta löytyy kolme pientä järveä: Huosiainen, Murto-Pajunen ja Pieni-Kankainen. Pohjoisosassa on vain kaksi pientä lampea: Törvelöinen ja Haaralampi. Pankajoki halkoo alueen pohjoisosaa. Siihen liittyy Naistenhaaran kohdalla pohjoisesta virtaava Pajusjoki. Murtosjoki eteläosissa virtaa Murto-Pajusesta Iso-Pankaan. Alueella on melko paljon lähteitä, joista erikseen voisi mainita Vornanlähteen Vornansuon itälaidalla (kohde2).

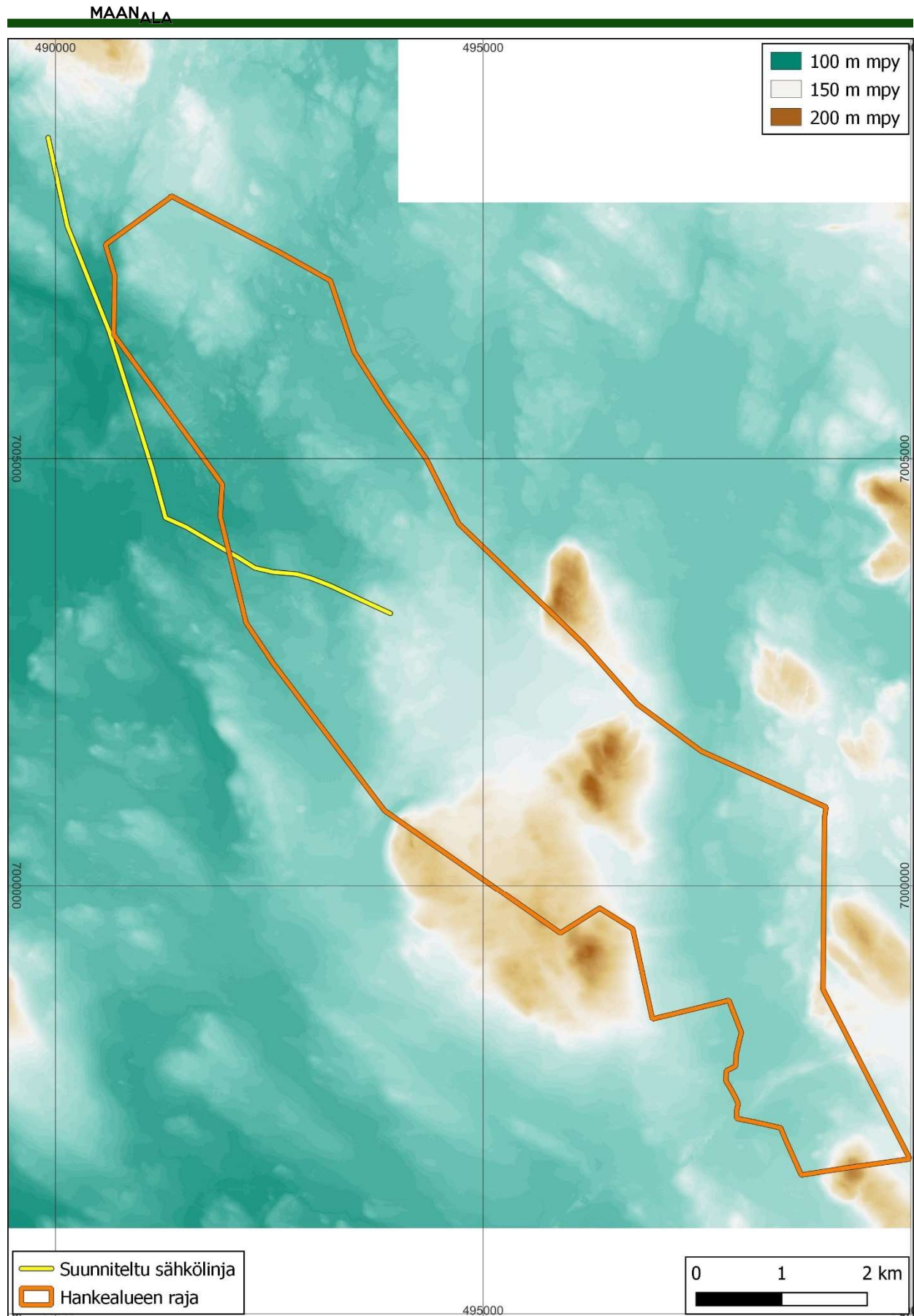
Hankealue on korkeudeltaan välillä 108–200 m mpy. Korkeuserot ovat siis varsin suuria. Korkein kohta on Katajamäen huipuilla 200 metristä. Matalimmat kohdat ovat Pankajoen alajuoksulla. Katajamäen ympäristö on vedenkoskematonta aluetta ja muulla alueellakin muinaisrannat ajoittuvat hyvin varhaiseen kivikautteen.

Kuva 4. Pankajoen Naistenhaara. Kuva: Arttu Tokoi.

Kuva 5. Murto-Pajusen selkää. Kuva: Arttu Tokoi.

Kuva 6. Korkeusmalli alueesta. Pohja-aineistona käytetty Maanmittauslaitoksen 2 m korkeusmallia.

Kuva 7. Keksi löytyi turvekerroksen alta joentörmältä Naistenhaarasta länteen. Kuva: Arttu Tokoi.

4. Historiallista taustaa

4.1. Historiallinen kartta-aineisto

Varhaisin aluetta kuvaava tarkka kartta-aineisto on 1800-luvun puolivälistä. Pitäjänkartat ovat vuosilta 1845–1847. Osasta aluetta löytyy lisäksi isojakokarttoja (Hjelmman 1866; Henelius 1873). Hankealueelle on kartoilla merkitty kaksi taloa (kohteet 6 ja 8). Muuten alueella tai sähkölinjan varrella ei näy merkittävää maankäyttöä.

Alueelle osuu vanha kolmen pitäjän rajapiste, joka nykyisin merkitsee Pielaveden, Kuopion ja Tervon rajaa. Piste osuu kuitenkin keskelle Murto-Pajusen selkää. Myös muualla alueella vanha pitäjänraja noudattelee vesistöjen varsia, eikä rajamerkkejä ole siksi löydettävissä.

4.2. Paikannimistö

Paikannimistössä mainittavia ovat Vorna-nimet, jotka liittyvät mahdollisesti kansanperinteen hahmoon (kohde 2). Lisäksi maastokartalta löytyy laaja kangasalue nimeltä

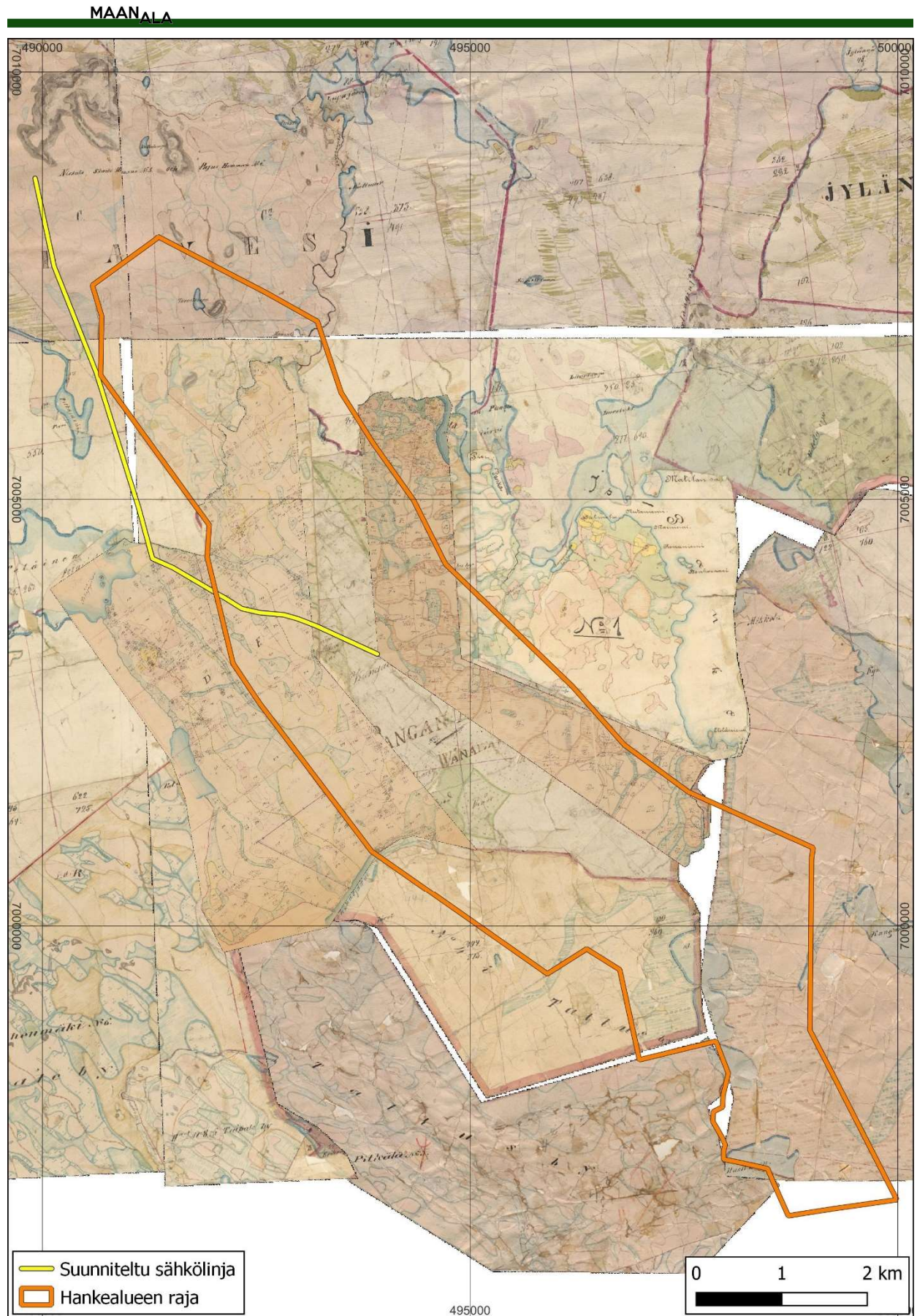
Miilukangas. Rinnevarjosteessa ja maastotarkastuksissa miiluja ei alueelta kuitenkaan havaittu. Uittoon liittyvää nimitystä on ainakin Kortessuma (kohde 5).

4.3. Uiton jälkiä

Inventoinnissa havaittiin Pankajokivarresta useita jälkiä uitosta. Inventoinnin kohteet 4 ja 5 ovat uittokanavia, joilla mutkittelevaa jokea oli oikaistu.

Lisäksi kohteesta 4 pohjoiseen pitkän niemen kärjestä löydettiin useita suuria takonauloja (kohdasta N 7005891 492106). Naulat jätettiin paikalleen. Nämä tulkittiin uittoon liittyviksi, sillä joen jyrkkä mutka on varmasti ollut uittossa keskeinen paikka.

Toinen uittoon liittyvä irtolöytö tehtiin Naistenhaarasta länteen olevan kankaan kohdalta. Tässä jokitörmän päältä löydettiin metallinpaljastimella keksi (kohdasta N 7006693 492800). Esine jätettiin paikalleen. Ylempää rinteestä löytyi täälläkin takonaula. Jokiharassa ovat yhdistyneet Pajusjoen ja Pankajoen reitit.

Kuva 8. Kooste isojakokartoista (Hjelmman 1866 ja Henelius 1873) sekä pitäjänkartoista (1845–1847a–d; 1846a–b).

5. Kohdekuvaukset

5.1. Aiemmin tunnetut arkeologiset kohteet

1. Pielavesi – Amerikankangas

Kiinteä muinaisjäännös, muinaisjäännösrekisterin kohde 595010030

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: kivikautinen

N 7004585 E 491313

Korkeus: 109 m mpy

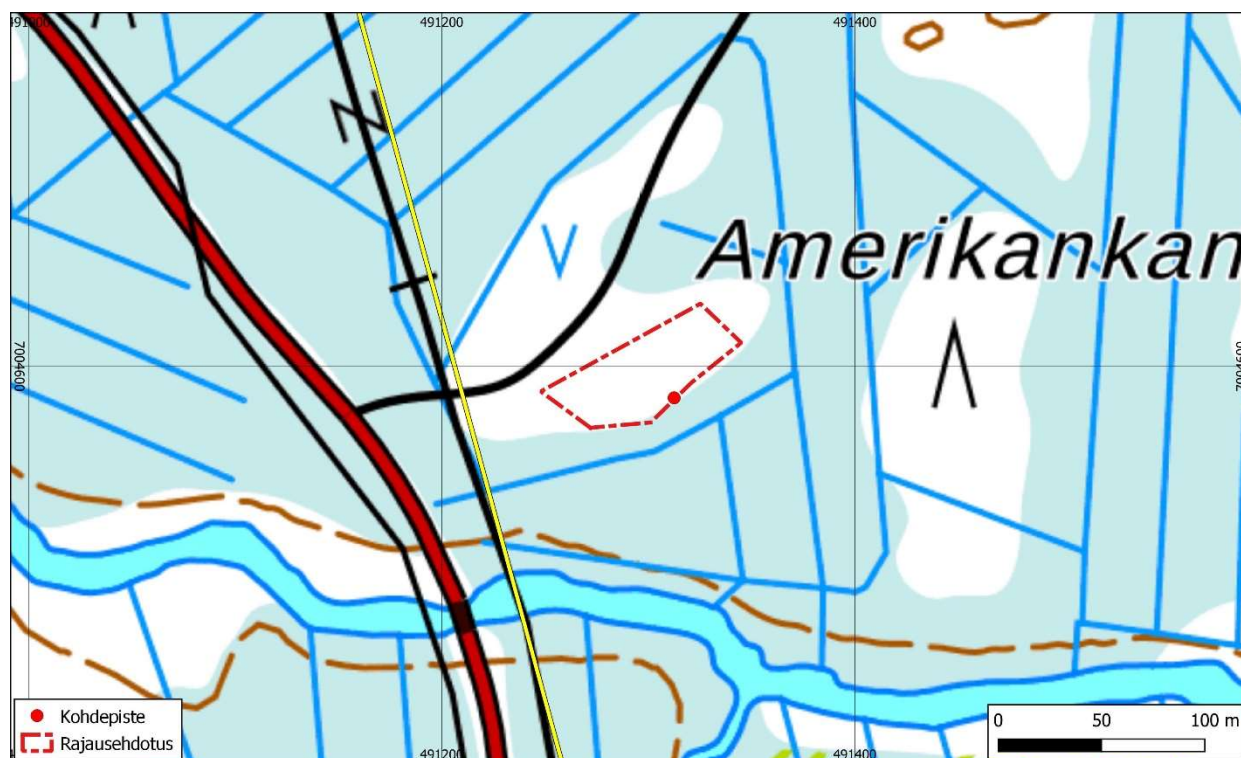
Löydöt: –

Aiemmat tutkimukset: Pukkila 1992; Jussila 2008

Paikalla olevan vanhan hiekkakuopan pohjalta on 1992 löydetty kvartsi-iskoksia. Paikka on rajattu topografian perusteella 2008.

Kohde sijaitsee suon keskellä pienellä hiekkaisella saarekkeella. Vanha sorakuoppa on metsittynyt ja on siksi hieman haasteellista hahmottaa, miten laajalti maata on alueella muokattu. Kuten Jussila (2008) mainitsee, itse kohdepisteen kohdalla on ollut jonkinlainen pelto tai niitty.

Kankaan länsipuoli vanhan sähkölinjan vieressä on kuitenkin selkeämmin vanhan sorakuopan pohjaa. Tässä kangas näyttää kaivetun käytännössä kokonaan soraksi, eikä alueella liene säilynyt kivikautisia kerroksia.

Kuva 9. Kohteen sijainti ja rajausehdotus. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 10. Suunnitellun sähkölinjan kohtaa. Koivikko kasvaa nähtävästi vanhan soranottoalueen pohjalla. Kuusikon alla on maavalli ja sen takana matalammalla suoalue. Kuva: Arttu Tokoi.

2. Pielavesi – Vornan lähde

Muu kohde, muinaisjäännösrekisterin kohde
1000045146

Tyyppi: kultti- ja tarinapaikat/lähteet

Ajoitus: historiallinen

N 7002750 E 493578

Korkeus: 126 m mpy

Löydöt: –

Aiemmat tutkimukset: Räikkönen T., Tikkanen S., Taivainen J. & Eskelinen I. 2022 (tarkastus)

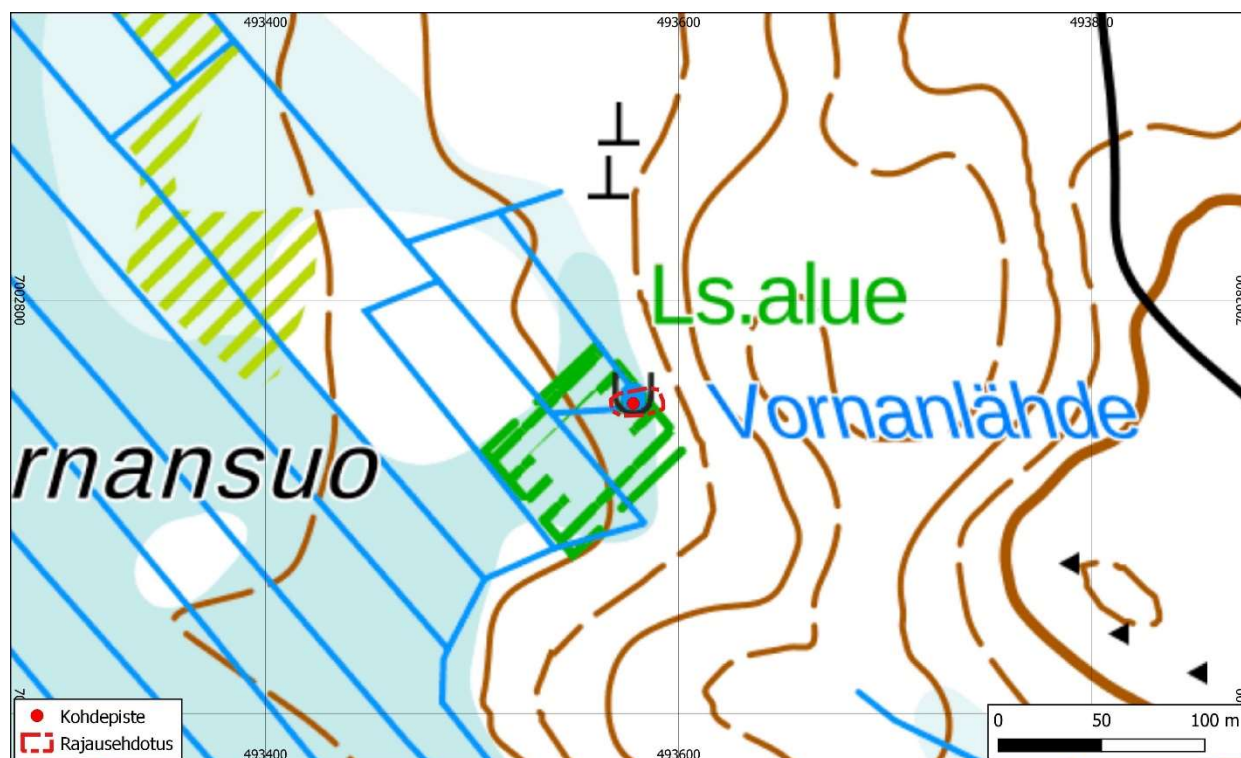
Tarkastuksen yhteydessä (2022) on mainittu, että kohteeseen liittyy perimätietoa muun muassa lähteen pyhydestä. Myös Urho Kekkonen on tarinan mukaan kastettu lähteen vedellä. Havaintoja rakenteista ei tarkastuksen yhteydessä tehty.

Vornanlähde sijaitsee ojitetun Vornansuon itä-laidassa lähellä kankaan reunaa. Lähde on keskellä synkkää kuusikkoa. Lähde on syvä ja kirkasvetinen. Paikalta lähtee laskuoja länteen. Toisin kuin kartta antaa ymmärtää itse lähteen kohtaa ei ole nähtävästi ojitettu.

Lähteen lähiympäristöstä ei 2023 inventoinnissa löydetty vanhemmasta käytöstä kertovia rakenteita. Lähteen ympäristöä tutkittiin myös metallinpaljastimella.

Ympäröivä suo on ojitettu ja kasvaa nykyään metsää. Vesikuoppia on kuitenkin edelleen myös lähialueella, esimerkiksi 100 m lounaaseen on toinen lähde. Vornanlähde on kuitenkin selvästi näyttävämpi.

Nimiarkistossa paikkaan liittyy tieto viinankeitopaikasta sekä metsäkaartilaisten piilopaikasta (Nousiainen 1976: *Vornanlähde, Piilokämpä*).

Kuva 11. Kohteen sijainti ja rajausehdotus. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

3. Kuopio – Huosiaispuro

Löytöpaikka, muinaisjäännösrekisterin kohde
1000016749

Tyyppi: löytöpaikat/irtolöytöpaikat

Ajoitus: kivikautinen

N 6997298 E 497930

Korkeus: 128 m mpy

Löydöt: –

Aiemmat tutkimukset: Pohjakallio 1979; Forsberg 2002

Paikalta on löytynyt poikkikirves 1977 (KuM 6482). Löytö tehtiin Huosiaispuron kohdalta hiekkamaasta kaivinkoneella kaivettaessa. Löytö tehtiin paikalle tehdyn metsätien ja puron leikkauksesta. Myöhemmissä

inventoinneissa paikalta ei ole tehty uusia havaintoja (1979 ja 2002).

Kohde tarkastettiin myös 2023 inventoinnissa, koska se osuu juuri voimala-alueen rajan tuntumaan.

Alue on tasamaata kankaiden välissä ja sitä halkova Huosiaispuro virtaa syvässä kanavassa. On mahdollista, että uomaa on kohdalta kaivettu.

Puron törmille tien molemmin puolin kaivettiin useita koekuoppia. Näissä havaittiin paksu vaalean hiekkamaan kerros, jonka alta tuli tummempi kivinen hiekkakerros. On mahdollista, että päällimmäisin hiekkakerros olisi puron pohjalta kaivettua maata. Täyteen selvytyteen tästä ei kuitenkaan päästy. Asuinpaikkaan viitattavia havaintoja ei kohdalta tehty.

Kuva 12. Kohteen sijainti ja rajausehdotus. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 13. Huosiaispuro virtaa kohdalla syvässä kanavassa. Löytöpaikka on tietojen mukaan tien ja ojan risteyskohdassa. Kuva: Arttu Tokoi.

5.2. Uudet arkeologiset kohteet

4. Pielavesi – Murtokoski

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi muuna kulttuuriperintökohteena

Tyyppi: teollisuuskohteet/uittolaitteet

Ajoitus: historiallinen

N 7005673 E 492178 (kohdepiste: pohjoispää)

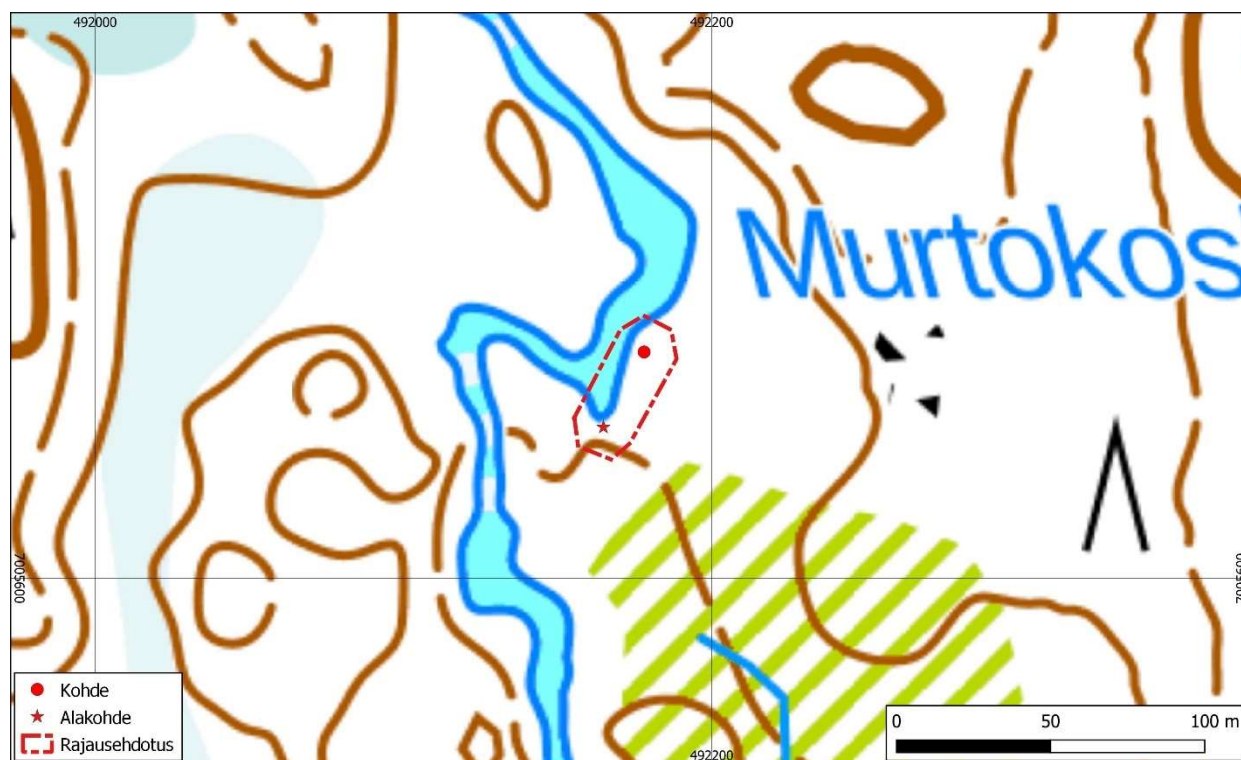
N 7005649 E 492165 (eteläpää)

Korkeus: 113 m mpy

Löydöt: –

Kohde sijaitsee Pankajoen varressa Murtokosken vieressä. Rannat ovat kohdalla melko matalat ja kasvavat kuusikkoa. Paikalla on leveä uittokanava, jolla on oikaistu joen mutkaa. Kanava on suorareunainen ja leveydeltään noin 4 m. Pituudeltaan se on noin 20–30 m. Laidalla on maavallia.

Kohde erottuu huonosti rinnevarjosteissa. Maastossa merkkejä uittokanavasta todettiin ylle merkittyjen koordinaattipisteiden väliseltä alueelta, tosin GPS-mittauksiset voivat sisältää hieman epätarkkuutta. Näitä on hieman tarkennettu ilmakuvien perusteella.

Kuva 14. Kohteen sijainti ja rajausehdotus. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 15. Uittokanavan suu. Kanava kääntyy kuvassa oikealle. Kuva: Arttu Tokoi.

5. Pielavesi – Korttesuma

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi muuna kulttuuriperintökohteena

Tyyppi: teollisuuskohteet/uittolaitteet

Ajoitus: historiallinen

N 7005491 E 492157 (pato)

Korkeus: 112 m mpy

Löydöt: –

Kohde sijaitsee Pankajoen varressa. Ympäristö on melko rehevää kuusta ja koivua kasvavaa

rantametsää. Rannat ovat kohdalla melko matalat.

Paikalla on uittokanava, jolla on oikaistu joen länteen tekemä mutka. Kanava on noin 2 m leveä ja noin 70 m pitkä. Yläpäästään se on tukittu kivistä ja maasta kasatulla padolla. Kanavaa reunustaa maavalli.

Nimiarkistosta ei löydetty tietoja paikannimestä. Todennäköisesti puiden sumautuminen mutkaan on alkujaan johtanut myös kanavan rakentamiseen.

Kuva 16. Kohteen sijainti ja rajausehdotus. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 17. Uittokanava yläjuoksun puolelta padotusta päästä kuvattuna. Kuva: Arttu Tokoi.

6. Pielavesi – Louhela

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi muuna kulttuuriperintökohteena

Tyyppi: asuinpaikat

Ajoitus: historiallinen

N 7004667 E 492310 (päärakennus)

Korkeus: 117 m mpy

Löydöt: –

Louhelan talo on merkitty paikalle isojakokarttaan (Hjelmman 1866) ja pitäjänkarttaan

(1845–47b). Talonpaikka on edelleen käytössä. Kohde rajattiin isojakokartan ja 1949 ilmaku-
van pohjalta.

Talolta jokirantaan isojakokartalle piirretyn polun päässä on musta piste, joka voisi mahdollisesti kuvata myllynpaikkaa. Maastotarkastuksessa jälkiä rakenteista ei kuitenkaan löydetty. Saman polun varressa rannan lähellä on pieni lähde, josta havaittiin laudoista kootusta rakenteesta (kohdassa N 7004411 E 492023). Lähde on nähtävästi ollut talon käytössä.

Kuva 18. Kohteen sijainti ja rajausehdotus. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

*Kuva 19. Pankajoen rantaa Louhelan kohdalla. Virtapaikassa, missä ranta hieman kuristuu, voisi olla so-
piva paikka myllylle, mutta mitään jälkiä tällaisista rakenteista ei löydetty. Kuva: Arttu Tokoi.*

7. Pielavesi – Katajamäki

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi muuna kohteena

Tyyppi: asuinpaikat/talonpohjat

Ajoitus: historiallinen

N 7001400 E 496446

Korkeus: 184 m mpy

Löydöt: –

Katajamäen talonpaikka sijaitsee saman nimen mäen koillisreunalla, noin 20 m huippua alempana kivikkoisella ja louhikkoisella, loivemmalla rinteellä. Inventointihetkellä paikalla oli vielä pystyssä huonokuntoinen navettarakennus.

Pitäjänskartassa (1845–47b) alueelle ei näy merkityn taloa, joten ilmeisesti talo on

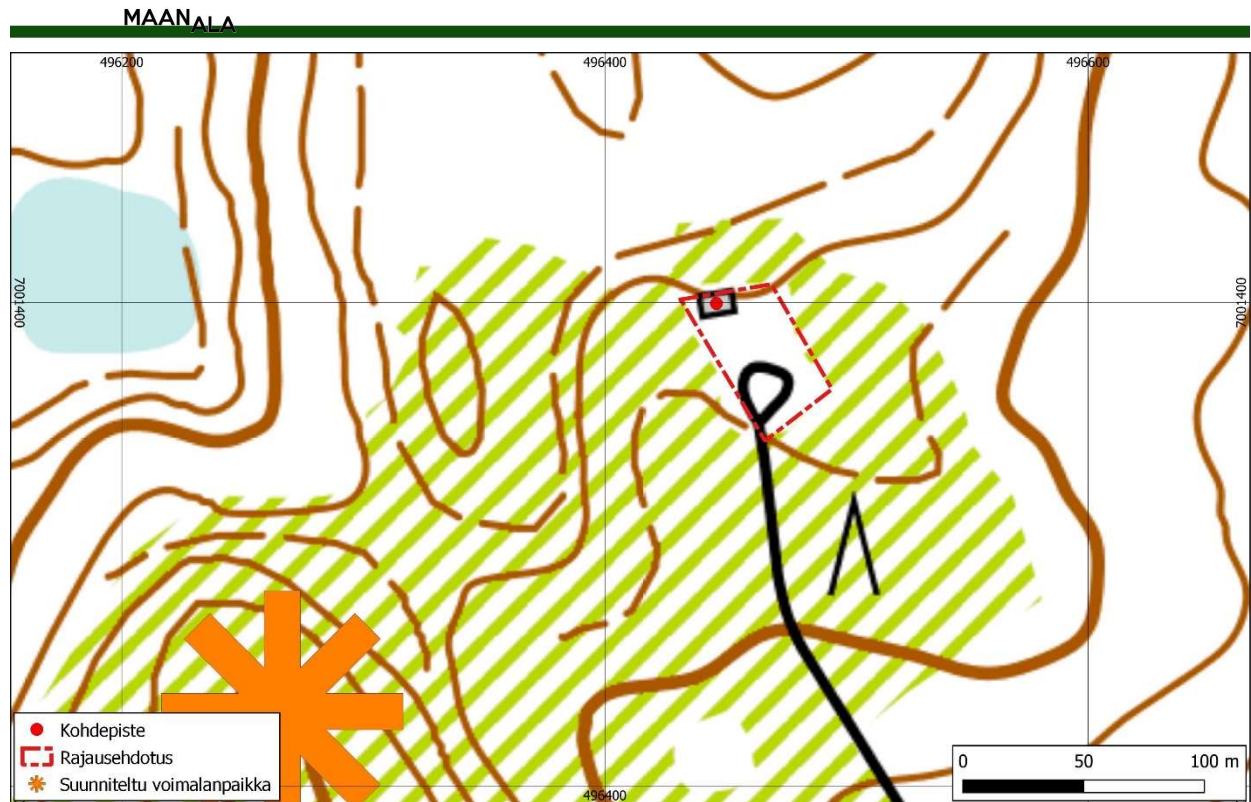
perustettu vasta tämän jälkeen. Ilmakuvassa 1949 näkyy yhteensä kolme rakennusta ja noin 3 ha laajuinen peltoaukko niiden ympärillä.

Talon ympäristö oli vastikään hakattu. Inventoinnissa havaittiin äestetyssä metsänpohjassa muutamia röykkiöitä ja kivimuurin pätkiä, jotka on todennäköisesti kasattu pellolta kerätyistä kivistä. Äestyskone oli tuhonnut kivirakennelmia laajalti, eikä niistä ollut jäljellä kovinkaan pitkiä ehjiä osia. Ilmakuvassa 1949 muurit ja kasat näkyvät ehjinä.

Pihapiirissä, navetan eteläpuolella oli 4 x 5 m kokoinen ja 0,5 m korkuinen kivikasa. Lisäksi rakennuksesta kaakkoon, suuren kuusen alla oli 3 x 6 m kokoinen kivikasa. Selkeää perustusta ei kummassakaan ollut havaittavissa. Suoraan näillä kohdilla ei näy rakennuksia ilmakuvassa 1949.

Kuva 20. Katajamäen navetta ja sen läheisyydessä oleva kivikasa etualalla. Kuva: Taneli Leinonen.

Kuva 21. Kohteen sijainti ja rajausehdotus. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 22. Katajamäen alueen kivimuurin jäänteitä hakkuuaukiolla. Kuva Taneli Leinonen.

8. Pielavesi – Alamökki

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi muuna kulttuuriperintökohteena

Tyyppi: asuinpaikat/talonpohjat

Ajoitus: historiallinen

N 7001726 E 496899 (rakennuksen pohja)

Korkeus: 150 m mpy

Löydöt: –

Paikka sijaitsee 500 m Katajamäen talosta koilliseen. Vaaran rinteeseen suonotkon laitaan perustettu talo on merkitty isojakokarttaan (Henelius 1873) ja pitäjänkarttaan (1845–47b). Tilan pellot ovat jakokartalla hyvin vaatimattomat vain noin 12 aaria. Tila on ehkä vastikään perustettu.

Vuoden 1949 ilmakuvan mukaan kolme rakennusta. Lisäksi pihapiirissä on vajaan hehtaarin kokoinen peltoalue. Tämän jälkeen paikka on

autioitunut ja vuoden 1973 peruskartalle ei ole merkitty enää rakennuksia.

Inventoinnin aikaan paikka oli vastikään hakattu ja äestetty. Paikalta löydettiin kuitenkin yksi kaakko-luode-suuntainen suhteellisen ehjä rakennuksen kivijalka ja sen sisällä suurrehko noin 3 x 3 x 1,3 m kokoinen kivi- ja romukasa. Ilmakuvaan 1949 vertaamalla voidaan sanoa, että kyseessä on talon päärakennuksen jäänteet. Kivijalka on noin 6 x 8 m kokoinen ja ladottu siististi luonnonkivistä.

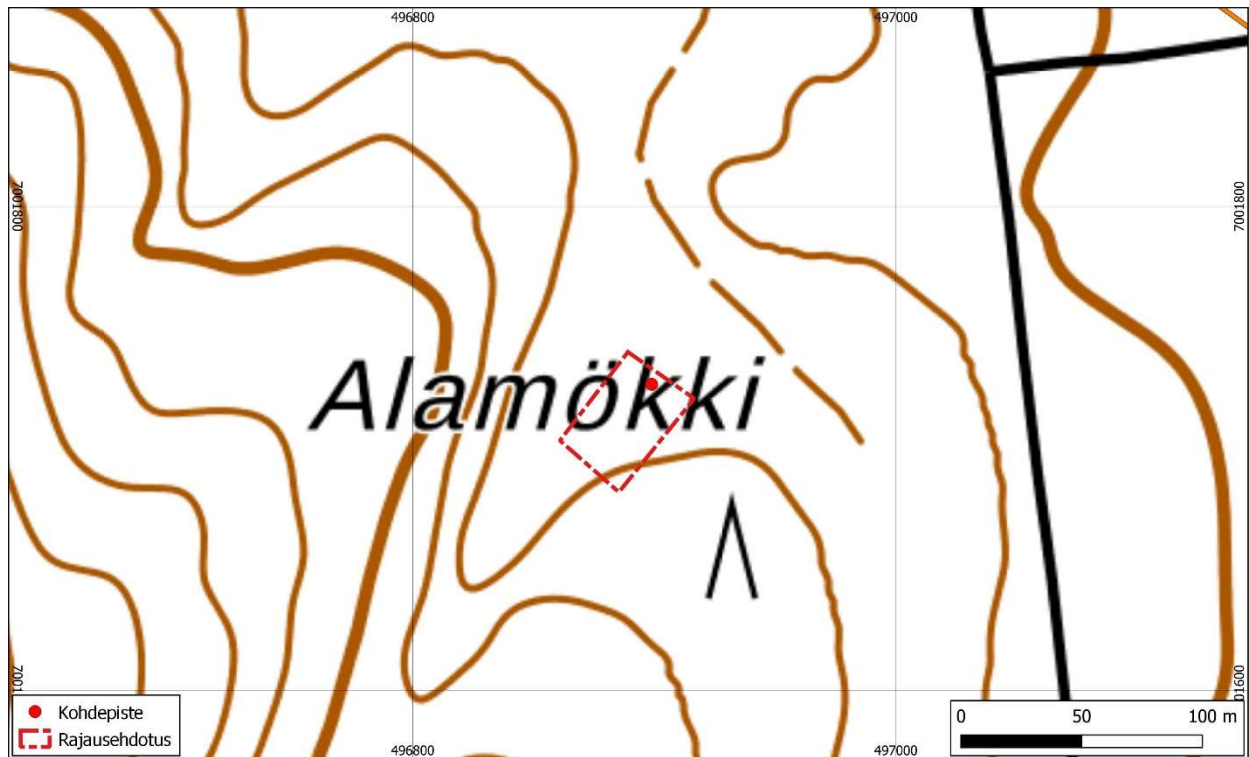
Muut rakenteet ja ilmakuvassa 1949 näkyvät muurimaiset kivilatomukset lienevät enimmäkseen tuhoutuneet metsänhakuissa ja -äestyksissä.

Tila on mahdollisesti perustettu 1800-luvulla ja kohtuullisen hyvin säilynyt. Sitä voitaisiin pitää muuna kulttuuriperintökohteena. Kohde rajattiin vuoden 1949 ilmakuvan perusteella.

Maastokartalla säilyneestä nimestä ei löydetty tietoja nimiarkistosta.

Kuva 23. Alamökin päärakennuksen kivijalka lounaasta. Kuva: Taneli Leinonen.

Kuva 24. Kohteen sijainti ja rajausehdotus. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

9. Kuopio – Seiväsmäki 1

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat/tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

N 6997609 E 498373

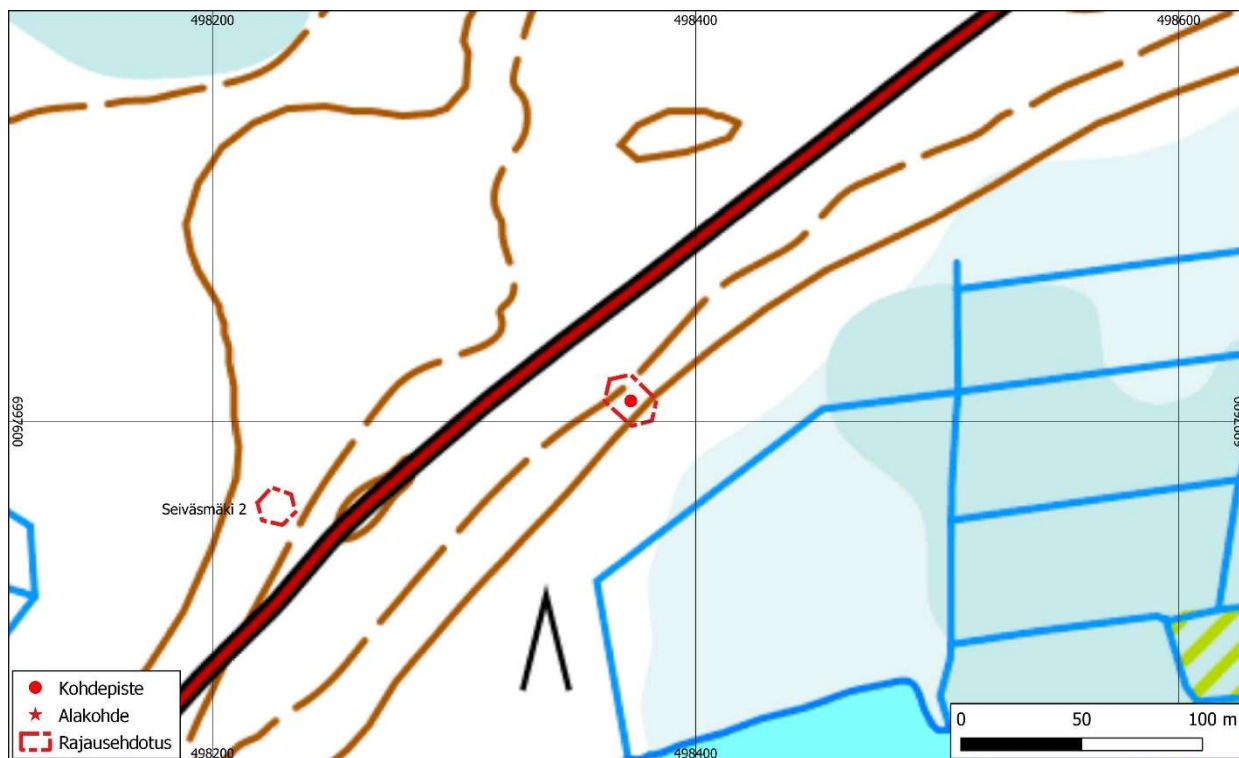
Korkeus: 132 m mpy

Löydöt: –

Rännihauta sijaitsee melko jyrkässä rinteessä Seiväsmäen kaakkoislaidalla. Ympäristö on mäntyvaltaista sekametsää.

Mitoiltaan rakenne on 6 x 1 x 1 m. Molemmilla reunoilla on matalat metrin levyiset vallit. Rakenne on luode-kaakkosuuntainen.

Keskelle kaivetusta koekuopasta havaittiin ohut osittain hiilensekainen huuhtoutumiskerros. Paksuutta tällä oli 3–5 cm. Kerroksen alta tuli esiin hiilensekaista hiekkaa ja tervan kovetama ruskea hiekkamaa. Tervahaudan alapäästä havaittiin turpeen alta joitain pieniä kiviä.

Kuva 25. Kohde kartan keskellä. Eteläreunassa näkyy Huosiaisen rantaa. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 26. Rännihauta ylärinteen puolelta kuvattuna. Kuva: Arttu Tokoi.

10. Kuopio – Seiväsmäki 2

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä

Tyyppi: maarakenteet/kuopat

Ajoitus: ajoittamaton

N 6997565 E 498227 (pohjoinen kuoppa)

N 6997409 E 498167 (eteläinen kuoppa)

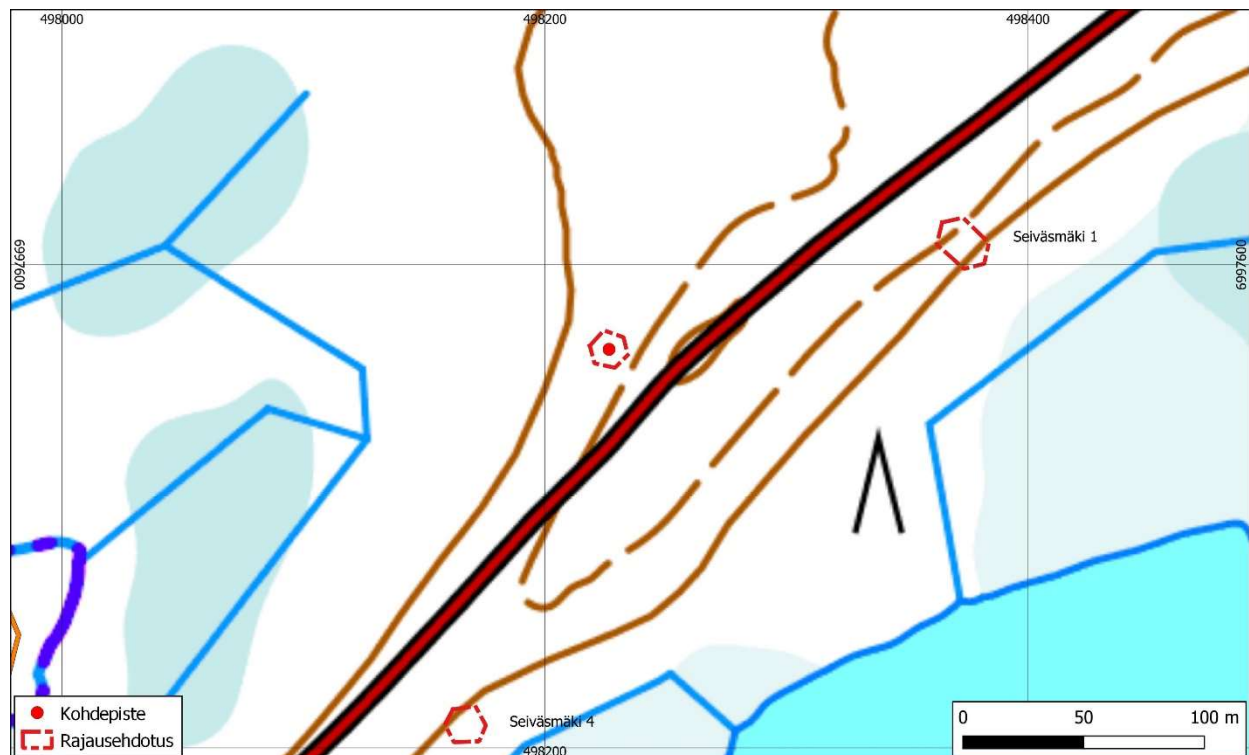
Korkeus: 131 m mpy

Löydöt: –

Kohde sijaitsee Seiväsmäen länsipäässä lähellä Kankaisenmäen tietä. Tien

luoteispuolelta noin 20 m päässä tiestä löydettiin 2,5 x 1,8 m kuoppa. Syvyyttä kuopalla oli noin 50 cm. Kuopan eteläpuolella oli matala valli. Tästä 170 m lounaaseen on toinen kuoppajäännös (kohde 12).

Kohteiden ympäristö on mäntyä kasvavaa hiekkaharjua. Harju kapenee kohdalla ja päättyy ennen Huosiaispuroa. Paikka soveltuisi hyvin pyyntikuopille, mutta kuoppia löydettiin alueelta vain kaksi. Siksi arvio kuoppien käyttötarkoituksesta jätettiin vielä avoimeksi. Tie kulkee harjanteen korkeimmalla kohdalla, ja on mahdollista, että kuoppia olisi jäänyt sen alle.

Kuva 27. Kohde ja rajausehdotus. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

11. Kuopio – Seiväsmäki 3

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä

Tyyppi: maarakenteet/kuopat

Ajoitus: ajoittamaton

N 6997886 E 498562

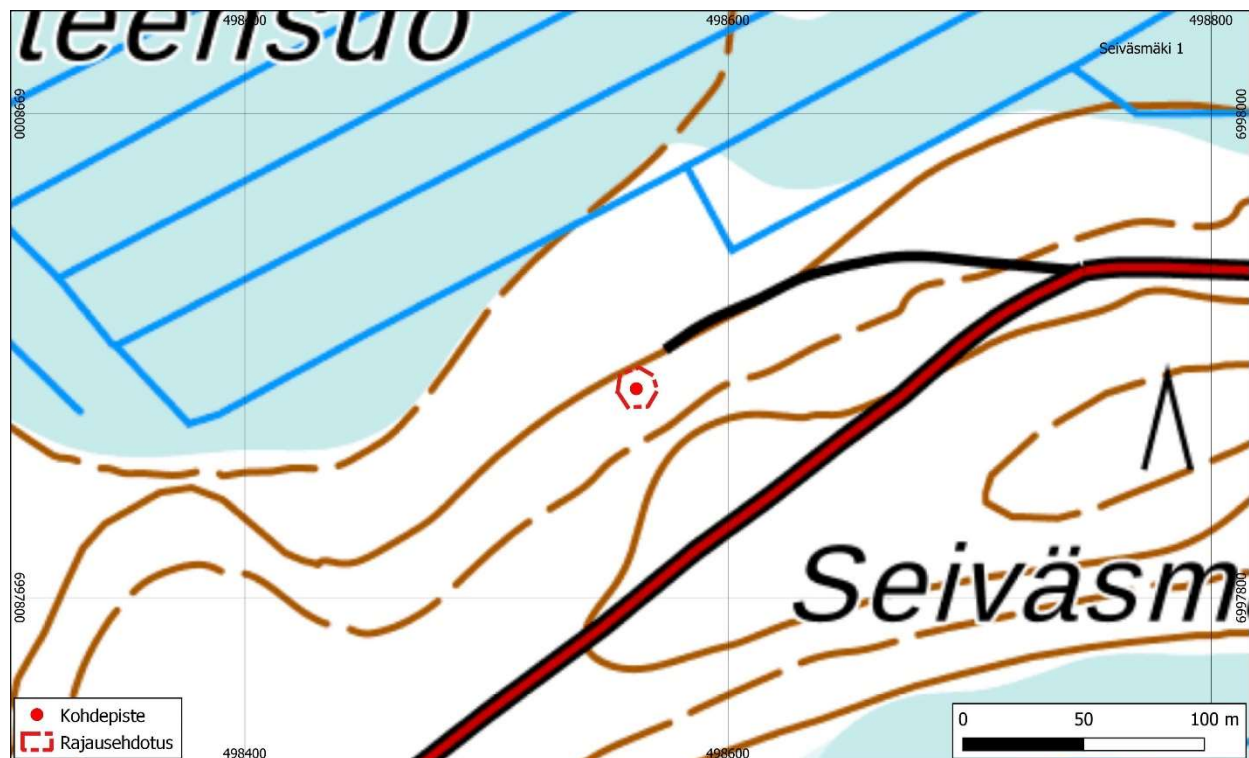
Korkeus: 131 m mpy

Löydöt: –

Kohde sijaitsee Seiväsmäen luoteisreunalla. Alue on mäntyvaltaista. Maaperä on hiekkaa tai hiekkamoreenia.

Paikalla on loivapiirteinen soikeahko kuoppa. Kuopan halkaisija on 2–3 m ja syvyys 60 cm. Ympärillä on matala valli. Pohjalle tehdystä koepistosta havaittiin huuhtoutumiskerros.

Kuoppa sijaitsee noin 15 m leveällä terassilla rinteessä. Kaakkoispuolella on melko jyrkkä rinne, jonka päällä on kivilouhikkoa. Luoteen puolella on alempana suoalue. Paikka on lähiympäristössä luontainen kulkutie ja soveltuisi hyvin pyyntikuopalle. Metsäkone on ajanut kuopan yli.

Kuva 28. Kohteen sijainti ja rajausehdotus. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 29. Kuoppa lapion kohdalla. Vasemmalla maasto nousee jyrkästi, kun taas oikeassa reunassa näkyy terassin alla soisempaa maastoa. Kuva: Arttu Tokoi.

12. Kuopio – Seiväsmäki 4

Uusi kohde – ehdotetaan rekisteröitäväksi kiinteänä muinaisjäännöksenä

Tyyppi: maarakenteet/kuopat

Ajoitus: ajoittamaton

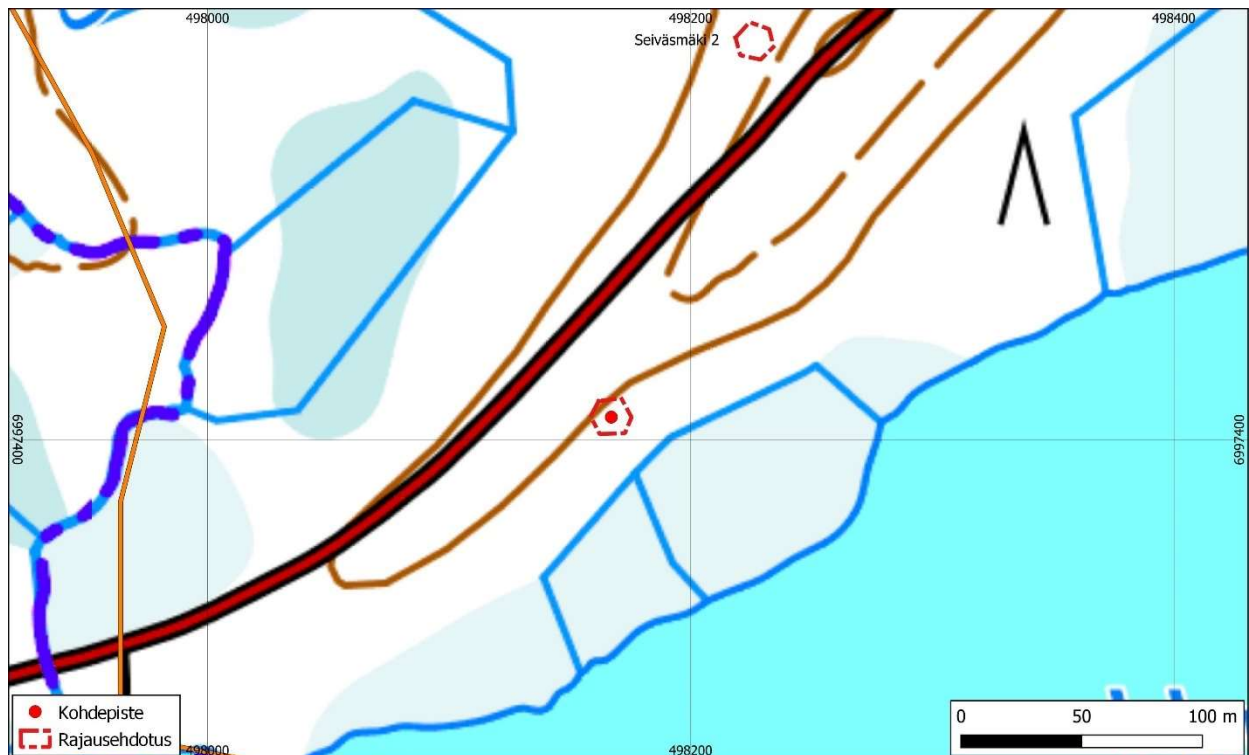
N 6997409 E 498167

Korkeus: 131 m mpy

Löydöt: –

Kohde sijaitsee Seiväsmäen länsipäässä lähellä Kankaisenmäen tietä. Kuoppajäännös sijaitsee noin 30 m tien kaakkoispuolella. Paikalla on pyöreähkö halkaisijaltaan 2,5 m kuoppa. Syvyyttä kuopalla on 80 cm.

Kuoppa muistuttaa kohdetta 10. Ympäristö on mäntyä kasvavaa hiekkaharjua. Harju kapenee kohdalla ja päättyy ennen Huosiaispuroa.

Kuva 30. Kohde ja rajausehdotus. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kuva 31. Seiväsmäki 4 kuoppajäännös. Taustalla Huosiainen. Kuva: Arttu Tokoi.

6. Yhteenveto tutkimuksen tuloksista

Alueelta tunnettiin ennestään kolme arkeologista kohdetta. Nämä olivat säilyneet ennallaan. Inventoinnissa löydettiin yhdeksän uutta arkeologista kohdetta. Näistä kaksi oli uittokanavia, kolme asuinpaikkoja, yksi tervahauta ja kolme kuoppajäännöskohteita. Kaikista kohteista kiinteitä muinaisjäännöksiä oli viisi, muita kulttuuriperintökohteita neljä, muita kohteita kaksi ja löytöpaikkoja yksi.

Suunnitellut voimalanpaikat eivät osu lähelle kohteita. Voimalinja kulkee läheltä kohdetta 1 Amerikankangas. Muinaisjäännöskohteen länsipuoli, jonne linja on suunnitteilla, näyttäisi kuitenkin tuhoutuneen soranotossa.

Myös muut inventoinnin kohteet on syytä huomioida tiestöä ja muuta rakentamista alueelle suunniteltaessa.

Oulussa 29.12.2023

Arttu Tokoi

Arkeologi, FM

Maanala Oy

7. Lähteet

Nimiarkisto

Nousiainen, Kaija 1976

Raportit

Forsberg O. 2002. *Maaningan arkeologinen inventointi*. Pohjois-Savon liitto.

Jussila T. 2008. *Pielavesi. Nilakan rantasäilytysalueiden muinaisjäännösinventointi 2008*. Mikrolähti Oy.

Pohjakallio L. 1979. *Maaningan esihistoriallisten kohteiden inventointi v. 1979*. Kuopion museo KhO.

Pukkila J. 1992. *Pielavesi Amerikankangas*. Tarakas

Tiainen T., Sepänmaa T. & Jussila T. 2016. *Pielavesi. Pielaveden itäosan rantasäilytysalueen muinaisjäännösinventointi 2016*. Mikrolähti Oy.

Kartat

Henelius J. F. 1873. Karta öfver Korpela krono hemmans No 2 egor i Panka by af Pielavesi Socken och Kuopio län. Pielavesi 21:5, Maanmittauslaitoksen arkisto.

Hjelmman B.E. 1866. *Karta öfver Jokela hemmans No4 och Louhela hemmans No5 egor i Panka by af Pielavesi Socken och Kuopio län*. Pielavesi 21:3, Maanmittauslaitoksen arkisto.

Pitäjänskartta 1846a. *Maaninka 3313 12*. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Pitäjänskartta 1846b. *Karttula ja Tervo 3313 12*. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Pitäjänskartta 1845–47a. *Pielavesi 3313 09*. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Pitäjänskartta 1845–47b. *Pielavesi 3313 12*. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Pitäjänskartta 1845–47c. *Pielavesi 3314 07*. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Pitäjänskartta 1845–47d. *Pielavesi 3314 10*. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Kirjallisuus

Kumpulainen K. 1983. *Pielaveden ja Keiteleen historia II 1870-luvulta nykyaikaan*. Pielaveden kunta, Pielaveden seurakunta, Keiteleen kunta & Keiteleen seurakunta.

Räsänen T. & Kumpulainen K. 1981. *Pielaveden ja Keiteleen historia I 1870-luvulle*. Pielaveden kunta, Pielaveden seurakunta, Keiteleen kunta & Keiteleen seurakunta.